

Какво (не) знаем за председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС

Сравнително изследване на
Институт „Отворено общество – София“

София, Септември 2014 г.

Правната програма на Институт „Отворено общество – София“ благодари най-сърдечно на проф. д-р Лазар Груев, председател на ВКС и на съдия Атанас Атанасов от Софийски градски съд за информацията, която предоставиха във връзка с изследването, както и на д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията и на съдия Калин Калпакчиев, член на Висшия съдебен съвет, за предложенията и коментарите, които направиха по една по-ранна версия на този доклад.

Изследването е осъществено през първата половина на 2014 година в рамките на собствен проект „Наблюдение върху кадровата политика на Висшия съдебен съвет“ на Правна програма на Институт „Отворено общество – София“.

Изказаните становища и мнения в тази публикация са отговорност на авторите и не отразяват непременно мненията и политиката на Институт „Отворено общество – София“.

Иванка Иванова, автор

© Институт „Отворено общество – София“. Всички права запазени.

ISBN 978-954-2933-25-0

Съдържание

Увод /4

Профил на председателите на върховните съдилища в ЕС /4-11

Демографски характеристики и мандат /4

Образование /5

Професионален опит /6

Друг юридически опит /7

Специализация /9

Обществена дейност и занимания в свободното време /10

Процедура по назначаване на председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС /11-18

Органи, които участват в процедурата /11

Предпочитани кандидати /12

Необходими качества за заемане на поста /14

Връзка с политиката /16

Основни функции на председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС /18

Изводи /20

Източници /21

Приложения /22-29

Приложение 1 - Списък на разгледаните държави и имената на председателите на техните върховни съдилища /23

Приложение 2 - Класиране на държавите по показател „независимост на съда“ /24

Приложение 3 - Класиране на държавите по показател „състояние на демокрацията“ /25

Приложение 4 - Основни елементи от процедурата по определяне на председателите на върховните съдилища на държавите членки на ЕС /26

I. Увод

Настоящото изследване представлява сравнителен преглед на професионалните профили и на процедурите за назначаване на председателите на върховните съдилища в държавите членки на Европейския съюз (ЕС).

То показва различните гаранции за независимост на съда, заложи в нормативните актове и в правната култура на разглежданите държави. Наред с това откроява някои различия между възприетия в България модел за подбор и назначаване на висши длъжности в съдебната система и установената практика в останалите държави членки на ЕС.

Освен 28-те държави членки на ЕС в изследването са цитирани и примери от 11 други страни (*Вж. Приложение 1*). Някои от тях (като Нова Зеландия, Япония, Австралия и Норвегия) са включени, защото обичайно заемат водещи места в световни класации по показатели като „независимост на съда“ и „състояние на демокрацията“. Други (като ЮАР, Чили, Бразилия, Коста Рика) са включени, защото през последните години са пример за повече или по-малко успешен преход към демократично управление (*Вж. Приложение 2 и 3*).

За целите на това изследване под „върховен съд“ разбираме съдът, който стои най-високо в съдебната йерархия на една държава в областта на гражданското и наказателното правораздаване, т.е. чиито решения не подлежат на последващ съдебен контрол в рамките на съответната държава. Някои държави от континентално-правната традиция имат отделно конституционни, търговски, трудови и административни съдилища, но те не влизат в предмета на това изследване.

II. Профил на председателите на върховните съдилища в ЕС

а. Демографски характеристики и мандат

Председателите на върховните съдилища на държавите членки на ЕС са преимуществено мъже. Към месец май 2014 година само в 6 от тях председателите на върховните съдилища са жени¹. Това са Ирландия, Полша, Румъния, Финландия, Чехия и Швеция.

Издигането на жени на поста „председател на върховен съд“ е сравнително ново явление – наблюдава се по-масово през последните 15 години. От всички разглеждани 39 държави, най-рано жена става председател на Върховния съд в Нова Зеландия - Шан Илайа е назначена през 1999 година. Нова Зеландия е и първата страна в света, която дава право на жените да гласуват на парламентарни избори (1839 г.).

---

¹ Данните, въз основа на които е направено изследването, са валидни към месец май 2014 година. На 1 юли в Германия също беше назначена първата жена – председател на върховния съд (Бетина Лимперг), но в това изследване е използвана информация от биографията на проф. д-р Клаус Толксдорф, вече бивш председател на върховния съд на Германия.

За Румъния първата жена председател на върховния съд е назначена през 2009 г. (Лидия Бърбулеску) като временно изпълняваща длъжността. През 2010 година е назначена за постоянно отново жена – Дойна Ливия Станчиу. Тя заема поста и понастоящем.

Средната възраст на председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС към момента е 62 години. Типичната възраст за първо заемане на поста е между 55 и 60 г. Прибалтийските републики представляват изключение от този модел. Приит Пакамае, настоящият председател на Върховния съд на Естония, заема поста на 40-годишна възраст. Естония има в момента и най-младият министър председател в ЕС (Таави Ройвас е на 34 години).

Председателите на върховните съдилища на Латвия и Литва (съответно Иварс Бикович и Гинтарас Крижявичюс) са малко под петдесетте, когато заемат поста за първи път.

В 11 от държавите членки на ЕС няма установен срок за заемане на длъжността „председател на върховен съд“ и обикновено председателят може да остане на поста до навършване на установената горна възраст за заемане на поста „съдия“, която варира между 67 и 70² години.

Там, където има установен мандат за председателя на върховния съд, той варира от 3 години (Румъния) до 10 години (Чехия). При по-късите мандати има възможност за преизбиране. Всъщност ограниченията до един мандат са наложени само в четири държави членки: Португалия (5г.), България и Ирландия (7 г.) и Естония (9 г.).

в. Образование

Председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС са преобладаващо юристи по образование.

Доколкото има изключения от този модел, те се наблюдават в някои държави от системата на общото право, както и в държави, които заради колониалното си минало са възприели традициите на Великобритания. Настоящият председател на Върховния съд на Великобритания (Дейвид Нюбергер) е завършил химия в Оксфорд, а настоящият председател на Върховния съд на Австралия (Робърт Френч) е магистър по физика. Канада е също донякъде изключение – там право се учи като втора магистратура и настоящият председател на Върховния съд (Бевърли Маклаклин) има магистратури по философия и по право.

Събраните данни за образователната степен на 18 от председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС сочат, че поне 12 от тях имат докторска степен по право. Освен това шест от 28-те председатели на върховни съдилища в държавите членки на ЕС са професори по право, а един е доцент.

---

² Възрастта за пенсиониране на съдиите в някои държави може да достигне и до 75 г., но при много специфични условия, които не засягат съдиите, които са избрани за председатели на върховните съдилища.

Типично за председателите на върховни съдилища в по-малки държави е, че освен университетско образование в родната си страна са получили и допълнително образование в престижни чужди университети. Характерни са примерите на пет от по-малките държави: Бьорге Дал, председател на Върховния съд на Дания, има докторска степен по право от университета в Копенхаген, но се е образовал и в университетите във Фрайбург (Германия) и в Кембридж (Великобритания); Приит Пикамае, председател на Върховния съд на Естония, е доктор по право от университета в Тарту (Естония), но се е образовал допълнително в Сорбоната (Франция) и в университета в Поатие (Франция); Сюзън Денъм, председател на Върховния съд на Ирландия е завършила в страната си, но има и магистратура по право от Колумбийския университет в САЩ; Деметриос Хаджихамбис, председател на Върховния съд на Кипър, е магистър по право от университета в Лексйтър и доктор по право от Кембридж (Великобритания); Ива Брозова, председател на Върховния съд на Чехия, е доктор по право от университета в Бърно, но е посещавала курсове по международно-правна защита на правата на човека в университета в Есекс (Великобритания).

с. Професионален опит

Всички председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС, с изключение на България, са магистрати от кариерата. Съдии от кариерата са 23 от 28-те. В четири от държавите членки (Белгия, Италия, Малта и Португалия) настоящите председатели на върховните съдилища са прокурори от кариерата. Всъщност в момента единствено проф. Лазар Груев, председател на Върховния съд на България, не може да бъде определен като магистрат от кариерата. Неговата кариера е на университетски преподавател, а първата му съдийска длъжност е в Конституционния съд.

В разгледаните 11 демократични държави извън ЕС председателите на върховните съдилища са също винаги магистрати от кариерата. Десет от председателите на върховни съдилища в 11-те държави са професионални съдии, а само един – председателят на Върховния съд на Чили, има кариера като съдия-следовател.

Преобладаващата част от председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС (24 от 28) имат солиден предишен опит като редови съдии, като средната продължителност на съдийския им стаж е 24 години, преди да станат председатели на върховния съд. Поне 5 от 28-те със сигурност имат опит и като председатели на съдилища от по-ниска инстанция, преди да постъпят на работа във върховен съд.

В момента почти всички председатели на върховни съдилища в държавите членки на ЕС (25 от 28-те) са работили на друга позиция във върховните съдилища, преди да станат председатели на същите. Повечето са били съдии във върховните съдилища, а трима са били прокурори към върховните съдилища³. За председателите на

---

³ В държавите, които са повлияни от френския модел на организация на съдебната власт, прокурорите са към съдилищата.

върховните съдилища на две от държавите членки на ЕС няма информация по въпроса, а България отново е изключение⁴, доколкото проф. Груев няма опит като съдия от Върховния съд, преди да бъде назначен за негов председател.

За огромната част от председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС (21 от 28) последната заемана длъжност, преди да бъдат избрани или назначени за председатели на върховен съд е „съдия във върховен съд“, като при това средната продължителност на стажа им като съдии във Върховния съд, преди да станат председатели е малко над 10 години.

Осем от председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС, непосредствено преди да бъдат избрани/назначени за председатели, са заемали позицията на заместник-председател на Върховния съд или са били председатели на отделения във Върховния съд.

Изключенията от този принцип са малко:

- Председателят на Върховния съд на Малта идва от позиция „главен прокурор“;
- Председателят на Върховния съд на Словакия идва от позицията на министър на правосъдието;
- Председателят на Върховния съд на България идва от позиция съдия в Конституционния съд;
- Председателите на върховните съдилища на Франция, на Великобритания и на Италия идват от позиция „председател на апелативен съд“. Това обаче не означава, че са прескочили степен в съдебната йерархия. Във Франция позицията „председател на апелативен съд“ може да се заема и от съдия във Върховния съд, който е специално определен за тази цел. Председателят на Френския върховен съд (Венсан Ламанда) е бил вече съдия във Върховния съд и след това е избран за председател на Апелативния съд първо в Руан, а след това – във Версай. Във Великобритания, последната позиция на сегашния председател на Върховния съд – председател на Гражданската колегия на Апелативния съд, върви заедно с титлата „Пазител на свитъците (с държавни документи)“ (Master of the rolls), която е втората по важност длъжност в съдебната йерархия на Великобритания след „председател на Върховния съд“.

d. Друг юридически опит

Председателите на върховните съдилища на държавите членки на ЕС имат като правило и известен опит в други юридически професии извън съдийската – за 19 от 28-те това е установено със сигурност, докато за 9 – няма достатъчно изчерпателни данни.

---

⁴ По време на редакцията на доклада беше назначен нов председател на Германския федерален върховен съд (Бетина Лимперг), която също няма предишен опит като съдия в съда, който вече председателства.

Най-често това е професионален опит като прокурор, адвокат, университетски преподавател или на експертна позиция в съответното национално министерство на правосъдието.

Най-характерен пример в това отношение са председателите на върховните съдилища в държавите от системата на общото право и в някои от скандинавските страни – тяхната кариера е обикновено поравно разделена между адвокатската и съдийската професия, като по този начин се получава двойна гаранция за техните високи професионални и нравствени качества. Например Дейвид Нюбергер, председател на Върховния съд на Великобритания, има 16 години предишен опит като адвокат, преди да стане съдия за първи път, и след това 16-годишен опит като съдия; Сюзън Денъм, председател на Върховния съд на Ирландия, има 20 години опит като адвокат и след това 20 години опит като съдия; също толкова дълъг опит като адвокат има и Мариане Лундиус, председател на Върховния съд на Швеция.

За страните от континенталната правна традиция е по-характерно преминаването от прокурорска в съдийска длъжност: 13 от председателите на върховни съдилища в държавите членки на ЕС са започнали кариерата си като прокурори или имат поне няколко години опит като такива – това важи за председатели на върховните съдилища на Белгия, Франция, Италия, Румъния, Холандия, Словения, Унгария, България и други.

Пет от председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС имат някакъв предишен опит на експертни позиции към националното министерство на правосъдието. Например Паулине Коскело (Финландия) е работила на позиции в отделите за международно правно сътрудничество и за качество на законодателството, Венсан Ламанда (Франция) е бил началник на кабинета на бивш министър на правосъдието, а Карлос Лесмес (Испания) също има 8 години стаж на различни позиции в испанското министерство на правосъдието.

Значителен дял (поне 12) от председателите на върховните съдилища на държавите членки на ЕС имат опит като преподаватели по право във висши учебни заведения – председателите на върховните съдилища на Италия и България имат по над 30 години такъв опит. В университети преподават или са преподавали и председателите на върховните съдилища на Белгия, Германия, Дания, Естония, Кипър, Малта, Чехия, Румъния и Холандия. Освен това значителен дял от председателите на върховни съдилища са преподавали или преподават в националните институти за професионално обучение на съдии и/или прокурори.

Поне 11 от председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС се занимават с научни изследвания и имат научни публикации по правни въпроси. Проф. Екарт Рац (председател на Върховния съд на Австрия) е и редактор на периодичното издание “Виенски коментар по наказателно право и процес”, а проф. Герт Корстенс (председател на Върховния съд на Холандия) е в редакционния съвет на най-голямото юридическо списание в Холандия. Проф. Бьорге Дал (председател на Върховния съд на Дания) има редица публикации в областта на защитата на

потребителските права, застрахователното и търговското право. Проф. Лазар Груев (председател на Върховния съд на България), Джорджио Сантакроче (Италия) и Приит Пикамае (Естония) имат множество научни публикации в областта на наказателното право и процес.

Двама от председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС (на България и на Чехия) имат предишен опит като членове на Конституционния съд на съответната държава. Не е изключение и наличието на опит в работата с наднационални съдебни институции. Андраш Бака (бивш председател на Върховния съд на Унгария) е бил дълго време съдия в Европейския съд по правата на човека, а Лейф Севон (бивш председател на Върховния съд на Финландия) и проф. д-р Гюнтер Хирш (бивш председател на Върховния съд на Германия) са били съдии в Съда на ЕС преди да бъдат назначени за председатели на националните върховни съдилища.

Една част от председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС имат сериозен опит в международно-правната защита на основните човешки права – председателят на Върховния съд на Португалия (Антонио Силва Енрикес Гаспар) е бил 9 години официален правителствен агент по дела пред Европейския съд по правата на човека и експерт към Комитета за предотвратяване на изтезанията към ООН. Правителствен агент по дела пред ЕСПЧ е бил и Силвио Камилиери, председател на Върховния съд на Малта, а Ива Брозова, председател на Върховния съд на Чехия, е завършила специален университетски курс по международноправна защита на основните права на човека.

е. Специализация

Няма данни за специализацията на всички председатели на върховните съдилища в държавите членки на ЕС, но 13 от тях са със сигурност специалисти в областта на наказателното право. Наказателното право обикновено съставлява значително по-нисък дял от общата натовареност на върховните съдилища - например в организацията на Френския касационен съд, наказателното отделение е само едно, спрямо три, които се занимават с гражданско право; в организацията на Германския федерален върховен съд има 12 граждански и 5 наказателни отделения. По тази причина може да се каже, че специалистите по наказателно право, каквито са почти половината от председателите на върховни съдилища в държавите членки на ЕС, са донякъде свръх представени. Вероятната причина е, че наказателното право е публично-правна дисциплина и решенията по наказателни дела имат по-сериозен обществен отзвук. И доколкото крайното решение за назначаване на председател на върховен съд обикновено се взема от политически орган (държавен глава) тази по-голяма обществена значимост на наказателното право оказва влияние при определяне на предпочитания кандидат.

f. Обществена дейност и занимания в свободното време

Характерно за председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС е, че участват в управлението на редица благотворителни организации или по друг начин осъществяват дейност в подкрепа на обществото или за развитие на правото.

Герт Корстенс (Холандия) е член на настоятелството на Холандската юридическа асоциация и 4 години е бил член на национален комитет за реформа в холандския наказателен процес. Дейвид Нюбергер, председател на Върховния съд на Великобритания е учредител и повече от 10 е бил председател на благотворителен фонд за изследвания и лечение на шизофрения; проф. Бьорге Дал (Дания) е бил 8 години член на Консултативния съвет на Съюза на европейските съдии. Сюзън Денъм (Ирландия) е посветила повече от 10 година от кариерата си на борба за създаване на постоянен специализиран орган за съдийски назначения в Ирландия (сега Court Service) и 3 години е служила като председател на правителствена работна група за реформа на съдилищата в страната. Освен това тя е и сред основателите на Европейската мрежа на висшите съдебни съвети и е председател на настоятелството на една от големите обществени библиотеки в Дъблин.

Иварс Бикович (Латвия) е бил 10 години председател на Латвийската съдийска асоциация. Гинтарас Крижявичюс (Литва) е избран за председател на Съвета⁵ на литовските съдии, а през 2012 г. е преизбран на този пост.

Няколко от председателите са ангажирани понастоящем в управлението на Мрежата от председатели на върховните съдилища в държавите членки на ЕС – Герт Корстенс (Холандия) е председател на мрежата, а статут на заместник-председатели имат председателите на върховните съдилища на 7 други държави членки. Само две държави от Източна Европа са представени в управлението на мрежата – първо е избран проф. Груев (България), а после и Ливия Дойна Станчиу (Румъния).

В своя публикация⁶ Бевърли Маклаклин, председател на Върховния съд на Канада, казва следното за връзката между съдията и обществения живот: „За да изпълняват добре своята съвременна роля, съдиите трябва да имат чувствителност за широк спектър от обществени проблеми. Те трябва ясно да осъзнават значението на индивидуалните и груповите интереси и права. И трябва да са свързани с обществото, в което работят, да разбират неговите ценности и конфликти. Кулата от слонова кост вече не е подходящ дом за съдиите“.

Известни са хобитата на малка част от председателите на върховните съдилища, но сред тях по-характерни са четенето на книги и увлечението по история и изкуства. Приит Пикамае (Естония) се увлича от театър, а Венсан Ламанда (Франция) – от история, живопис и от антични мебели. Димитрис Хаджихамис (Кипър) в свободното

---

⁵ В Литва Съветът на съдиите се състои от 20 души, които се избират пряко от съдиите на общо събрание на всички съдии в страната.

⁶ Цитирано в Salokar, R. and Volcansek, M. (ed.), *Women in law: a bio – bibliographical sourcebook*, Greenwood Press, 1996, p.161.

си време превежда художествени произведения от английски на гръцки език, член е на лекоатлетическо дружество и любител историк – публикувал е изследване за съдиите от Върховния съд на Кипър от създаването на съда до наши дни.

Този профил е валиден и за председателите на върховни съдилища в демократичните държави извън ЕС. Робърт Френч (Австралия) е един от основателите на аборигенската служба за правна помощ в Западна Австралия. Хобитата на Бевърли Маклаклин (Канада) са музика, готварство, градинарство и разходки сред природата. Хоронобу Такесаки (председател на Върховния съд на Япония) също се занимава с градинарство.

III. Процедура по назначаване на председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС

а. Органи, които участват в процедурата

Характерно за процедурата по назначаване на председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС е, че тя се развива чрез активните действия на поне два различни органа на държавна власт (*Вж. Приложение 4*). В преобладаващия брой случаи (в 17 от 28-те държави членки) председателят на върховния съд се назначава от държавния глава, в шест от държавите членки председателят на върховния съд се назначава от парламента, в две – от правителството, в други две – се избира от кадровия орган на съдебната система, а в една държава членка на ЕС (Португалия) председателят на Върховния съд се избира пряко от съдиите във Върховния съд. В случаите, когато само кадровият орган на съдебната система взема решение по избора (например в Италия), това пак става след консултация с министъра на правосъдието, след конкурс и преценка на качествата на кандидатите.

Най-често председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС се назначават по предложение на правителството (в осем от тях) или по предложение на кадровия орган на съдебната система (в шест от тях); предложението обаче може да бъде и на самия държавен глава (в четири от държавите, при които назначаването става от парламента), на върховния съд (в три от държавите членки на ЕС), на парламента или на специално създадена комисия. В случаите, когато предложението излиза от общо събрание на самия върховен съд, обикновено той предлага списък с повече от една допустими кандидатури и държавният глава избира от тях – така става в Полша, Люксембург и Австрия.

В значителен дял от държавите членки на ЕС (поне в 17 от 28-те) съдиите във върховния съд участват по някакъв начин в процедурата по избор на своя председател. В почти една трета, или девет, от държавите членки на ЕС участието на съдиите от върховните съдилища се изразява в даването на мнение (формално или не) по кандидатурата на председателя. В седем от държавите членки съдиите от върховния съд имат право да предлагат кандидати за позицията председател на върховен съд, а в една от държавите членки (Португалия) председателят се избира пряко от съдиите във Върховния съд с тайно гласуване. Примерът на Португалия е важен, защото е повлиял

на някои държави с колониално минало извън ЕС – председателите на върховните съдилища на Бразилия и Коста Рика също се избират пряко от съдиите във Върховния съд. Изисква се обикновено мнозинство от всички съдии.

В случаите, когато съдиите във върховния съд предлагат или се произнасят със становище по кандидатурите за председател на върховен съд, това най-често става на общо събрание на съдиите и при тайно гласуване. Информацията в тази връзка обаче не е много изчерпателна, защото невинаги става въпрос за процедури, които са изрично формулирани в националната конституция или в друг закон. По време на проведена наскоро европейска конференция беше цитирано⁷ изказване на един от председателите на върховни съдилища от скандинавските държави: „Официално, разбира се, министър-председателят предлага на краля да ме назначи, но всъщност аз съм избран от моите колеги. Никога не бих си и помислил да заема този пост просто по прищявка на правителството.“

Сред държавите в близост до България изрична законодателна уредба, която предвижда участие на съдиите от върховния съд в процедурата по избор на председателя на върховния съд се съдържа в Конституцията на Хърватия. Според чл. 118 председателят на Върховния съд се назначава и освобождава от парламента по предложение на президента на републиката, след като предварително се вземе мнението на общото събрание на съдиите във Върховния съд и на компетентната парламентарна комисия.

Такова участие е предвидено и в Полша. Председателят на Полския върховен съд се назначава от държавния глава (президентът на Полша). Изборът на държавния глава обаче е ограничен до кандидатурите, които са му предложени от Общото събрание на съдиите във Върховния съд. При последното назначение (проф. Малгорзата Герсдорф, 2014 г.), Върховният съд е предложил на президента две допустими кандидатури.

В държавите, в които по кандидатурата за председател на върховен съд се произнася кадровия орган на съдебната система, това не изключва консултиране на кандидатурата и със самите съдии във върховния съд. Например кандидатурата на сегашния председател на Върховния съд на Словения (Бранко Маслеша) е била официално подкрепена и от кадровия орган на съдебната система, и от съдиите във Върховния съд.

в. Предпочитани кандидати

Минималното законово изискване е кандидатите за председатели на върховния съд да отговарят на критериите за съдия от върховен съд. Преобладаващата практика в държавите членки на ЕС и в разгледаните 11 демократични държави извън ЕС е за

---

⁷ Цитирано от Евангелос Цурулис, председател на ССВЕ, по време на дискусия в рамките на конференция на Европейската комисия „Assises de la Justice – What Role for Justice in the EU?“, проведена на 21 и 22 ноември 2013 г. в Брюксел. Пълен видеозапис на конференцията е достъпен в интернет на адрес http://ec.europa.eu/justice/events/assises-justice-2013/index_en.htm, цитатът е около 06:37 часа от първия ден на конференцията.

председател на върховния съд да се избира съдия (по-рядко прокурор), който вече има сериозен опит във върховния съд. Тази практика се основава повече на здравия разум и на установената юридическа култура, отколкото на изрични законови разпоредби. Поне в 7 от държавите членки на ЕС обаче изборът за председател на върховния съд е ограничен и по закон само до съдиите във върховния съд. В Полша и в Холандия дори има предвидена двойна гаранция - съдиите от Върховния съд имат право да правят предложения за председател на Върховния съд и изборът е ограничен само до съдиите във Върховния съд. В Словения съдиите от Върховния съд дават мнение по кандидатурата за председател на Върховния съд и изборът отново е ограничен само измежду съдиите във Върховния съд.

Характерни примери в това отношение са също Гърция, Румъния и Словакия. В чл. 90, ал. 5 от Конституцията на Гърция се казва, че председателят и заместник-председателите на Върховния съд, на Върховния административен съд и на Сметната палата се назначават с указ на президента, по предложение на правителството, измежду съдиите в тези съдилища. В същия смисъл е и Конституцията на Словакия (чл. 145, ал. 3). Според нормативната уредба в Румъния председателят на Върховния съд се назначава от президента на републиката по предложение на кадровия орган на съдебната система, но кадровият орган може да избира само измежду съдиите във Върховния съд, които имат поне 2 години стаж като такива.

Някои държави допускат възможността начело на върховния съд да бъде избран и кандидат, който не е съдия от върховния съд, но това се случва рядко и при изрични ограничения. Например в Германия е допустимо за председател на Върховния съд да бъде посочен и външен кандидат, но преди да стане председател, той трябва да отговаря на условията за съдия във Върховния съд, да премине през процедурата и да бъде избран за такъв⁸.

Обикновено за заемането на поста председател на върховен съд важат същите правила за забрана на съвместяването на други длъжности, както и за съдийската професия. Доколкото обаче позицията е изкушаваща за хора, свързани с политическата власт, в някои държави има въведени законови ограничения на съвместимостта, които важат изрично за председателите на върховни съдилища, и то за значителен период от време. Най-подходящ пример в това отношение е Австрия - чл. 92, ал. 2 от Конституцията на Австрия казва, че никой, който е член на федералното правителство, правителство на федерална провинция или на народно представително тяло с мандат, както и на Европейския парламент, не може да бъде в същото време и съдия във Върховния съд. Тази забрана продължава до изтичане на мандата, дори и човекът да е подал оставка. Никой, който е заемал такъв пост през последните 4 години, не може да бъде избран за председател или за заместник-председател на Върховния съд.

---

⁸ Вж. Network of the Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union, Colloquium, Dublin, 19 March 2010, *Practical aspects of independence of justice – introductory report, Part I – Protection of Independence*, p.11. Процедурата за избор на съдии във Върховния съд на Германия е уредена в чл. 95, ал. 2 от конституцията на страната. Изборът се осъществява от специална комисия, която включва повече от 30 души. В комисията участват задължително федералният министър на правосъдието, министрите на правосъдието на всички федерални провинции и равен на тях брой лица, избрани за целта от Бундестага.

с. Необходими качества за заемане на поста

Кандидатите за председатели на върховните съдилища на държавите членки на ЕС преминават обикновено през повече или по-малко формализирана процедура по проучване на техните качества. В страните от системата на общото право (Великобритания и Ирландия, както и в повлияни от тях бивши колонии) за целта се назначава специална комисия. Дейността на тази комисия във Великобритания е уредена със закон (Constitutional Reform Act, 2005). В състава на комисията по закон се включват действащият председател на Върховния съд на Великобритания и поне двама от съдиите във Върховния съд, а в процедурата по преценка на качествата на кандидатите се изслушва задължително мнението на министъра на правосъдието и на съдиите от Върховния съд. Комисията обявява предварително качествата, които трябва да притежават кандидатите.

Сравнително рядко председателите на върховните съдилища се определят след открит конкурс. Най-характерните примери в това отношение са Финландия и Литва, като във втората конкурсът не е изрично регламентиран.

Основният критерий за избор на председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС са качествата и заслугите на кандидатите, които в процедурата по назначаване биват определяни и разглеждани във връзка с функциите на върховния съд. Функцията на върховния съд е да налага еднаквото прилагане на закона на територията на националната държава. По тази причина от председателите на върховните съдилища се изисква безспорен професионализъм (да познават правото) и високи нравствени качества. Въпросът, който най-често се задава във връзка с кандидатурите, е дали кандидатът може да допринесе за развитието на националното право. Вторият въпрос е дали кандидатът се ползва с авторитет сред колегите си във върховния съд. Председателят застава начело на един колектив като върховния съд, в който членовете вече са индивиди с високи професионални и нравствени качества, на които не могат да се дават задължителни заповеди и които не могат да бъдат уволнявани, т.е. обичайните способности за налагане на ред в една бюрокрация не са на разположение на председателя на върховния съд. Във върховния съд единственият начин за налагане на ред е личният авторитет на председателя.

При последния избор на председател на Върховния съд на Великобритания (2012 г.) специално създадената комисия очаква от кандидатите да притежават „в изключителна/ превъзходна степен“ следните качества:

- Знания и опит в правото
- Интелектуални способности
- Яснота на мисълта
- Способност за работа под напрежение

- Социално съзнание и разбиране на предизвикателствата на съвременния свят.

При така обявените критерии за председател на Върховния съд е избран Дейвид Нюбергер, когото медиите определят като „абсолютен връх в професията“ и „непринуден мъж, който зад приветливия си характер крие остър като бръснач интелект“⁹.

При обсъждане на възможните кандидатури за председател на върховен съд в повечето държави членки на ЕС в най-голяма степен се изтъкват необходимите качества на юрист и висш съдия. При номинацията на Венсан Ламанда за поста председател на Върховния съд на Франция той е определян от медиите¹⁰ като „независим“, а Жан-Ив Монфор казва¹¹ за него: „Той е един от най-изтъкнатите магистрати в момента. Той притежава естествен авторитет и се ползва с голямо доверие“.

„Независимостта“ на кандидатите не е абстрактна категория; обикновено тя се разисква във връзка с конкретна проява от професионалния път на кандидата. Венсан Ламанда, например е определян като „независим“ заради принципната позиция, която заема в качеството си на член на кадровия орган на съдебната система при дисциплинарно производство срещу бивш магистрат - член на масонска организация. Венсан Ламанда е бил натоварен да разследва поведението на съдия-следователя Жан-Пол Ренар, който бил масон и бил заподозрян, че донася в ложата си информация по текущи разследвания. Проверка на инспектората на съдебните служби заключава, че поведението на Ренар не представлява нарушение. Докладът на Венсан Ламанда обаче уличава Ренар и в следствие той е уволнен. Ерик дьо Монголфие казва¹², че Венсан Ламанда трябва да бъде избран за председател на Върховния съд дори и само заради поведението си в този случай, защото е имал куража да се изправи срещу сериозна съпротива от страна на съдебния инспекторат и дори срещу мнозинството в самия кадрови орган на съдебната система.

Макар че разделението между политиката и правото е правило, в кариерите на председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС могат да бъдат установени техните пристрастия по отношение на упражняването на самата правосъдна „политика“. Голямото разделение между председателите е на такива, които биват определяни от външни наблюдатели като „консервативни“, в смисъл на отстояващи традиционни ценности на професията и на правото, и „либерални“, „прогресивни“ или „реформатори“, които са по-склонни да намират и да подкрепят модерни решения. Като „консервативни“ в смисъл на „традиционалисти“ са определяни Венсан Ламанда

---

⁹ Вж. статията на Joshua Rozenberg, *Lord Neuberger to be announced as supreme court president*, The Guardian, 12 July 2012.

¹⁰ Вж. статията на Nathalie Guibert, *Independent et traditionnel, Vincent Lamanda prend la tete de la Cour de cassation*, Le Monde, 29.05.2007.

¹¹ Според цитираната по-горе статия в Le Monde от 29.05.2007 г.

¹² Според цитираната по-горе статия в Le Monde от 29.05.2007 г.

(Франция) и Карлос Лесмес (Испания). Като „либерал“ е определян Дейвид Нюбергер (Великобритания). Репутация на „реформатор“ има Сюзън Денъм (Ирландия).

Друго важно разделение е отношението на председателите към парламентарния суверенитет – дали поддържат съдебния активизъм, или са склонни да тълкуват закона само в тесните рамки на очевидно вложеното от законодателя намерение. Дейвид Нюбергер (Великобритания) например изрично защитава абсолютния характер на парламентарния суверенитет. В своя лекция той казва¹³: „Парламентът не иска съдиите да имат право да изменят неговите закони, нито пък съдиите (или поне повечето от тях), искат или търсят такава власт“.

Известен противник на съдийския активизъм е и Ашер Грунис, председателят на Върховния съд на Израел. При назначаването си той е определян¹⁴ като „минималист“ по отношение на намесата, която трябва да имат съдиите при тълкуване на волята на законодателя.

d. Връзка с политиката

Може да се твърди с голяма доза на сигурност, че кариерата на по-голямата част от председателите на върховни съдилища в държавите членки на ЕС се развива отделно и независимо от политиката, а доколкото се установява такава връзка, тя не е от характер да повлияе на качеството на тяхната работа като магистрати.

Изключение в това отношение през последните години има в две държави от ЕС, при които процедурата по избор на председател на върховния съд е пряко свързана с интересите на политически субекти.

Първото изключение е свързано с кариерата на председателя на Върховния съд на Словакия, Стефан Харабин. Той е бил председател на Върховния съд за два последователни мандата, после е бил министър на правосъдието и после още един мандат председател на Върховния съд. Връщането на Харабин начело на Върховния съд през 2009 година (след политическото му назначение като министър) е критикувано от част от словашките съдии, а според доклад¹⁵ на международната организация „Фрийдъм Хауз“ той е злоупотребявал с положението си на председател на Върховния съд.

Второто изключение е свързано с Унгария. През 2011 година партията „Фидез“ използва мнозинството си от 2/3 в парламента, за да приеме нова конституция на

¹³ Цитирано според публикация в медиите, вж. Joshua Rozenberg, *Lord Neuberger to be announced as Supreme Court president*, The Guardian, 12 July 2012.

¹⁴ Вж. статията Aviad Glickman, *Judge Asher Grunis named chief justice*, Israel News, 02.10.2012, available in internet <http://www.ynetnews.com/articles/0.7340.L-4187918.00.html>

¹⁵ Вж. частта за Словакия в доклада Freedom House, *Nations in Transit 2010*. Според доклада „През 2009 г. председателят на Върховния съд и бивш министър Стефан Харабин продължи да нагажда съдебната система на страната към своите политически и лични амбиции и активно да се противопоставя на съдебната реформа, провеждана в Словакия между 1998 и 2006 г. ... Съдиите, които публично критикуват постоянните проблеми на словашката съдебна система и/или работата на Харабин, рискуват срещу тях да започнат дисциплинарни производства“. Пълният текст на доклада е достъпен на английски език в интернет на адрес <http://www.freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2010>

Унгария и чрез нея съществено да прекрои националната съдебна система. Създадена е Национална съдебна агенция, чийто председател се избира от парламента и има право еднолично да решава за назначаването на съдии и председатели на съдилища. За председател на агенцията е избрана съдия Тунде Хандо, съпруга на депутат от партия „Фидез“ в Европейския парламент и един от авторите на новата конституция на Унгария. Едновременно с това Върховният съд на страната е преименуван в „Curia“, а председателят му – Андраш Бака, освободен 4 години преди края на мандата си и сменен със съдията от върховния съд Петер Дарак. Според изказване¹⁶ на депутат от опозиционната социалистическа партия Петер Дарак няма необходимите професионални качества за заемане на длъжността. В последващо решение¹⁷ на Европейският съд по правата на човека в Страсбург е установено, че Унгария е нарушила чл. 6 (право на достъп до съд) и чл. 10 (свобода на изразяване) от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи, тъй като Андраш Бака е отстранен заради свои критични изказвания към провежданите от „Фидез“ реформи на съдебната система на Унгария.

Въпреки че европейският стандарт е съдиите да не членуват в политически партии и синдикати, има хипотези, при които такова членство се приема с положителен знак като белег за интелектуална независимост и сила на характера. Бившият председател на Върховния съд на Полша Станислав Дабровски (починал през 2014 г.) е бил член на „Солидарност“ още от началото на 80-те години на миналия век, не се е отказал от членството в синдиката след обявяване на военното положение в Полша, а в началото на 90-те години е бил за кратко депутат. Настоящият председател на Върховния съд на Полша (проф. Малгорзата Герсдорф) също е била член на „Солидарност“.

Освен това отсъствието на пряка връзка между политическата сфера и висшите нива на съдебната система не означава, че председателите на върховни съдилища не изразяват отношение към определени политически въпроси. Важна от тази гледна точка е позицията на Робърт Френч, председател на Върховния съд на Австралия. През 2003 година той е назначен за чуждестранен член на Върховния съд на Фиджи. Междувременно обаче там стават няколко военни преврата. През 2008 година правителството на Фиджи предлага на Робърт Френч втори мандат като съдия във Върховния съд, но Френч отказва с думите¹⁸: „...имплицитно съдържашката се сделка в това предложение е да приема назначение в най-висшия съд на държавата от едно военно правителство, чиято законност е поставена под силно съмнение. За мен тази сделка идва на твърде висока цена“.

---

¹⁶ Цитирано в статията Zoltan Simon и Edith Balazs, *Hungary Elects New Top Judges, Ousting Supreme Court Chief*, Bloomberg, 11.12.2011, достъпна в интернет на адрес <http://www.bloomberg.com/news/2011-12-13/hungary-elects-new-top-judges-ousting-supreme-court-chief.html>

¹⁷ Case of Baka v. Hungary, application no.20261/12, Judgment of the ECHR of 27 may 2014.

¹⁸ Цитирано в статията *A worthy chief justice*, The Australian от 31.07.2008 г. Текстът е достъпен на английски език в интернет на адрес www.theaustralian.com.au

IV. Основни функции на председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС

Председателите на върховни съдилища изпълняват три вида функции¹⁹: административни, съдебни и дисциплинарни. Относно административните функции: председателят на върховния съд обикновено е пряко отговорен за дейността на съдебната администрация, за архива и документацията на съда, за поддържане на отчетността на съда, включително изготвяне и представяне на годишните доклади. Към Френския върховен съд има отделна служба за документация, изследвания и годишни доклади, която е на подчинение на председателя. Освен това председателят на върховния съд обикновено отговаря за подбора и има право да предлага номинации за съдии във върховния съд, както и да назначава административните служители на върховния съд.

Относно съдебните функции: преобладаващата практика в ЕС е председателят на върховния съд да бъде съдия като всички други и той да продължава да съдийства активно и след като стане председател. Във Върховния съд на Франция има 6 колегии, между които е разпределена тематично подсъдността по делата и в случаите, когато предметът на спора засяга материя от различни колегии се формира смесен съдийски състав, който може да заседава само под председателството на председателя на Върховния съд. Като правило председателят на Върховния съд председателства и пленарните сесии на съда, както и съдебните състави по дела, които са особено важни и трябва да се проведат при пълна тържественост. В държавите, в които конституционното правосъдие е една от функциите на върховния съд, конституционно-правните дела се гледат от съдебни състави под председателството на председателя на върховния съд. В Испания при определен вид особено важни дела (за забрана на политически партии, разследване на злоупотреби с магистратски функции и други) се формира специален съдебен състав под ръководството на председателя на Върховния съд, в който влизат председателите на 5-те колегии на върховния съд и един независим съдия от Върховния съд.

Относно дисциплинарните функции: в случаите, когато върховният съд действа и като юрисдикция по дисциплинарната дейност на съдиите, обикновено компетентният съдебен състав заседава под ръководството на председателя на върховния съд.

В повечето държави членки на ЕС администрирането на основните въпроси от дейността на върховния съд е въпрос на колективни решения. В системата на френското право и страните, които са повлияни от него, официалната титла на председателя на Касационния съд е „първи председател“, тъй като председателите на колегии също са важни фигури със значителни правомощия. Първият председател на Френския касационен съд осъществява административните си правомощия с помощта

---

¹⁹ Функциите на председателите на върховни съдилища не са представени изчерпателно в това изследване. Посочени са само някои от основните функции, колкото да се очертае връзката с личните качества, които са необходими за заемане на поста „председател на върховен съд“.

на „бюро“, което се състои от председателите на колегии, главния прокурор към Касационния съд и тримата най-старши прокурори. „Бюрото“ се занимава по-специално с определяне на броя и продължителността на заседанията на съда и съставя националния списък с експерти към съда. „Бюрото“ изпълнява функцията на съвет, който подпомага първия председател с мнения по въпросите на организацията и функционирането на Касационния съд.

Нормативно са уредени и колективни органи (съвети) към председателите на върховните съдилища на Испания, Германия, Австрия, Словения и други. В съвета към председателя на Върховния съд на Германия участват 10 съдии, избрани от самите съдии. Веднъж в годината съветът взема решение за тематичното разпределение на подсъдността между отделните колегии на Върховния съд. Това решение се публикува в официален вестник и не подлежи на промяна. Съветът решава също и разпределението на съдиите по отделения.

В Чехия съдийски съвети има във всички съдилища, в които по щат има повече от 10 съдии. Съдийските съвети се състоят от съдии, избрани от самите съдии в съда и имат важна функция при администриране на общите въпроси.

В този смисъл обособяването на функцията по управление/администриране на съда, което се наблюдава в България по отношение на председателите на обикновени съдилища и донякъде по отношение на председателите на върховните съдилища и едноличното им натоварване с нея, представлява изключение от практиката на останалите държави членки на ЕС.

В редица държави членки на ЕС председателят на върховния съд по закон изпълнява и допълнителни функции – може да бъде член по право и/или председател по право на кадровия орган на съдебната система (Франция, Испания, Латвия²⁰ и други) или председател на настоятелството на школата за подготовка/обучение на съдии.

Специфична е ролята на председателя на Върховния съд в Малта и тя до голяма степен представлява изключение от европейските практики. Той има право да посочи еднолично председателите на колегии в съда и препоръчва на министъра на правосъдието как да бъдат разпределени съдиите в съдилищата в страната. От 1994 година Конституцията на Малта съдържа нарочна процедура (чл. 101а) за уреждане на разногласия между председателя на Върховния съд и министъра на правосъдието по този въпрос. Ако министърът е на различно мнение от председателя на Върховния съд по въпросите за разпределението на съдиите, трябва да мотивира мнението си, да го публикува в официалния вестник и да докладва спора пред Парламента на страната. Според медийни публикации досега не е имало такива разногласия.

---

²⁰ Интересното в Латвия е, че не само председателят на Върховния съд председателства и кадровия орган на съдебната система, но и администрацията на Върховния съд изпълнява функциите на администрация на кадровия орган на съдебната система.

V. Изводи

Основната гаранция за независимост на съдебната власт в повечето държави членки на ЕС се изразява във възприетия принцип на подбор и назначение на кадри в системата, който може да се определи като **контролирано кооптиране**: кариерното развитие е затворено в системата, входът за външни кадри се контролира и управлява отвътре, но крайното решение се взема от висш политически орган (извън съдебната система). Според доминиращият европейски модел за назначаване на председателите на върховни съдилища назначението се прави от външен орган (държавен глава, парламент), но на този пост се назначават хора отвътре, т.е. съдии от кариерата с дълъг професионален стаж, които са преминали през всички нива на системата.

Втората гаранция за независимостта на съдебната власт се изразява в доминиращата практика фигурата на председателя да бъде определена с участието и/или при зачитане на становището на останалите съдии във върховния съд, за да се гарантира, че избраният кандидат наистина се ползва с авторитет сред колегите си.

Специфичната роля на върховните съдилища като съдилища по правото, които обикновено имат функция по уеднаквяване на националната съдебна практика означава, че председателите на върховните съдилища имат решителен принос за развитието на националното право. Основните качества, които гарантират постигането на тази цел, са дълъг професионален съдийски опит и гарантирани научни познания. Неслучайно значителен дял от председателите на върховните съдилища в държавите членки на ЕС са съдии от кариерата, които имат достижения и в научната, и в преподавателската работа.

VI. Източници

Център за изследване на демокрацията, *Съдът, прокуратурата и разследващите органи в държавите членки на Европейския съюз и страните кандидатки*, София, 2005 г., изследването е достъпно на български език в интернет на адрес <http://www.csd.bg/artShowbg.php?id=5466>

Tolksdorf, K., *Practical Aspects of Independence of Justice, Part 1 – Protection of Independence*, Introductory report submitted to the Network of the Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union's colloquium in Dublin, on 19 March 2010, available in internet at http://www.stj.pt/ficheiros/internacional/independencjustice_1.pdf

Hirsch, G., *Appointing of Supreme Court Judges – Examination of Situation in Individual Countries*, Condition as of 30 May 2006, available in internet at http://www.network-presidents.eu/sites/default/files/Report_Hirsch_eng%5B1%5D.pdf

Уебсайтове на върховни съдилища.

VII. Приложения

Приложение 1 - Списък на разгледаните държави и имената на председателите на техните върховни съдилища

Държава	Име на председателя на върховния съд²¹
Австрия	Екарт РАЦ
Белгия	Жан дьо КОД
<i>България</i>	Лазар ГРУЕВ
Великобритания	Дейвид НЮБЕРГЕР
Германия	Клаус ТОЛКСДОРФ ²²
Гърция	Михаил ТЕОХАРИДИС
Дания	Бьорге ДАЛ
Естония	Приит ПИКАМАЕ
Ирландия	Сюзан ДЕНАМ
Испания	Карлос ЛЕСМЕС
Италия	Джорджо САНТАКРОЧЕ
Кипър	Деметриос ХАДЖИХАМБИС
Латвия	Иварс БУКОВИЧ
Литва	Гинтарас КРИЖЯВИЧИОС
Люксембург	Жорж САНТЕР
Малта	Силвио КАМИЛЕРИ
Полша	Малгорзата ГЕРСДОРФ
Португалия	Антонио Силва ЕНРИКЕ ГАСПАР
Румъния	Ливия Дойна СТАНЧИУ
Словакия	Стефан ХАРАБИН
Словения	Бранко МАСЛЕША
Унгария	Петер ДАРАК
Финландия	Паулине КОСКЕЛО
Франция	Венсан ЛАМАНДА ²³
Холандия	Герт КОРСТЕНС
Хърватия	Бранко ХРВАТИН
Чехия	Ива БРОЖОВА
Швеция	Мариане ЛУНДИУС
Извън ЕС	
Австралия	Робърт ФРЕНЧ
Бразилия	Жоаким БАРБОСА
Израел	Ашер ГРУНИС
Канада	Бевърли МАКЛАКЛИН
Коста Рика	Зарела ВИЛАНУЕВА
Нова Зеландия	Шан ИЛАЙА
Норвегия	Торе ШЕИ
Турция	Али АЛКАН
Чили	Серхио Мануел МУНЬОЗ ГАЙАРДО
ЮАР	Лекс МПАТИ
Япония	Хиронобу ТАКЕСАКИ

²¹ Към май 2014 г.

²² В оставка от януари 2014 г.

²³ В оставка от юни 2014 г.

Приложение 2 - Класиране на държавите по показател „независимост на съда“

Класирането е взето от Доклада за глобалната конкурентоспособност на Световния икономически форум за 2013-2014 г. (*The Global Competitiveness Report of the World Economic Forum*) като числото отразява класирането на съответната държава спрямо останалите 148 държави в изследването. Колкото по-напред е държавата, толкова по-високо е оценено състоянието на независимостта на съда. Същият показател използва и Европейската комисия в двете досегашни издания на Информационното табло на Европейския съюз в областта на правосъдието.

Място 1/148	Държава
1	Нова Зеландия
2	Финландия
3	Ирландия
5	Норвегия
6	Великобритания
7	Холандия
8	Дания
9	Швеция
10	Канада
13	Германия
14	Япония
15	Израел
16	Австралия
18	Люксембург
20	Естония
22	ЮАР
24	Белгия
27	Чили
30	Австрия
31	Франция
37	Коста Рика
39	Малта
47	Кипър
51	Португалия
54	Полша
63	Латвия
65	Бразилия
66	Унгария
68	Чехия
70	Италия
71	Литва
72	Испания
76	Словения
84	Гърция
85	Турция
109	Хърватия
114	Румъния
123	България
133	Словакия

Приложение 3 - Класиране на държавите по показател „състояние на демокрацията“

Класирането е взето от Индекса за демокрация за 2012 г. (*Democracy Index 2012 of the Economist Intelligence Unit*), като числото отразява класирането на държавата спрямо останалите 167 държави в изследването. Държавите, класирани от първо до 25-то място, са оценени като „напълно демократични“, държавите от 26-то до 79-то място са оценени като „несъвършени демокрации“, а държавите след 80-то място – като „смесени режими“. Колкото по-високо е класирана една държава, толкова по-добро е състоянието на нейната демокрация.

Място1/167	Държава
1	Норвегия
2	Швеция
4	Дания
5	Нова Зеландия
6	Австралия
8	Канада
9	Финландия
10	Холандия
11	Люксембург
12	Австрия
13	Ирландия
14	Германия
15	Малта
16	Великобритания
17	Чехия
22	Коста Рика
23	Япония
24	Белгия
25	Испания
26	Португалия
28	Франция
28	Словения
31	ЮАР
32	Италия
33	Гърция
34	Естония
36	Чили
37	Израел
40	Словакия
41	Кипър
42	Литва
44	Полша
44	Бразилия
47	Латвия
49	Унгария
50	Хърватия
54	България
59	Румъния
88	Турция

Приложение 4 - Основни елементи от процедурата по определяне на председателите на върховните съдилища на държавите членки на ЕС

Държава	Основни елементи от процедурата по определяне на председателя на върховния съд
Австрия	Съдиите и председателят на Върховния съд се назначават от президента по предложение на правителството. Според чл. 92, ал. 2 от Федералната конституция на Австрия никой, който е член на федералното правителство, правителство на федерална провинция или на народно представително тяло с мандат, както и на Европейския парламент, не може да бъде в същото време и съдия във Върховния съд. Тази забрана продължава до изтичане на мандата, дори и човекът да е подал оставка. Никой, който е заемал такъв пост през последните 4 години не може да бъде избран за председател или за заместник-председател на Върховния съд. Броят на съдиите във върховния съд се определя с решение на парламента.
Белгия	Според чл. 150, ал. 5 от Конституцията на Белгия председателят на Върховния съд и председателите на съдилища се назначават от краля въз основа на мотивирано предложение от съответна комисия за избор (кадрови орган на съдебната система), която взема решение с мнозинство 2/3. Общите събрания на съответните съдилища издават мотивирано мнение по кандидатурата, преди тя да бъде предложена на краля.
България	Съдиите се назначават от ВСС. Председателят на ВКС се избира от ВСС с мнозинство 2/3 и се назначава от президента. Президентът може да откаже веднъж, но ако му бъде предложен втори път същия кандидат, не може да откаже. Мнението на съдиите от ВКС не се отчита.
Великобритания	Председателят на Върховния съд ²⁴ се назначава от кралицата по предложение на министър-председателя. Когато наближи да се освободи длъжността, министърът на правосъдието отваря процедура, като назначава ad hoc комисия за избиране на най-подходящ кандидат. По закон комисията трябва да направи предложението само въз основа на заслугите и качествата на кандидата, като необходимите качества са предварително обявени. По закон комисията е длъжна да изслуша самия министър на правосъдието, действащия председател на Върховния съд, съдии от върховния съд и други, предварително определени лица на държавни длъжности. След като се спре на най-подходящата кандидатура, комисията я предлага на министъра на правосъдието. Той може да поиска от комисията при определени условия да преразгледа предложението си. След това министърът на правосъдието препоръчва на министър-председателя кандидата за председател на Върховния съд.

²⁴ Върховният съд на Великобритания е създаден с конституционна реформа от 2005 година чрез отделяне на съдебната функция от Камарата на лордовете. Той действа като последна съдебна инстанция по английското и уелското право, правото на Северна Ирландия и шотландското гражданско право.

Германия	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на републиката по предложение на федералния министър на правосъдието, който действа в съгласие с цялото правителство. Кандидатите за председател трябва да отговарят на условията за съдии във Върховния съд. Според чл. 95, ал. 2 от Конституцията на федералната република кандидатът за председател на Върховния съд се определя от специален Изборен комитет от 32 члена. Комитетът се ръководи от федералния министър на правосъдието. Половината от членовете на комитета се състои от министрите на правосъдието на всички федерални провинции. Другата половина от членовете са избрани от Бундестага (може и да не са депутати). Всеки от членовете на Изборния комитет може да прави номинации за членове на Върховния съд и за председател. Обикновено за членове на Върховния съд се избират съдии, но могат да бъдат и адвокати или висши служители на министерствата на правосъдието.
Гърция	Според чл. 90, ал. 5 от Конституцията на Гърция председателят и заместник-председателите на Върховния съд, на Върховния административен съд и на Сметната палата се назначават с указ на президента, по предложение на правителството, чрез селекция сред членовете на съответния върховен съд.
Дания	Съдиите, включително и тези от Върховния съд, се назначават от министерството на правосъдието по препоръка на независим Съвет за съдебни назначения. Самият съвет се състои от съдии във Върховния съд, един съдия от апелативен съд, един от окръжен съд, един адвокат и двама представители на публиката. При свободно място се публикува обява и се организира конкурс. Избира се един кандидат. Той минава тест, който се състои в това да даде мнението си по 4 казуса, които са висящи спорове пред Върховния съд. Председателят на Върховния съд се избира измежду съдиите от Върховния съд и се назначава от министъра на правосъдието. За съдии от Върховния съд могат да бъдат назначавани освен съдии от кариерата, също и служители от централната администрация, университетски преподаватели и адвокати.
Естония	Според чл. 150 от Конституцията на Естония председателят на Върховния съд се назначава от парламента, по предложение на президента на републиката. Председателят на Върховния съд трябва да отговаря на условията за съдия във Върховния съд. Съдиите във Върховния съд се назначават от парламента по предложение на председателя на Върховния съд. Всички останали съдии се назначават от президента на републиката по предложение на председателя на Върховния съд.
Ирландия	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на републиката по предложение на правителството. Досегашните председатели на Върховния съд обикновено са съдии във Върховния съд.
Испания	Председателят на Върховния съд се избира от кадровия орган на съдебната система и се назначава от краля.

Италия	Председателят на Върховния съд се назначава от кадровия орган на съдебната система след консултации с министерството на правосъдието и след провеждането на конкурс, основан на преценка на качествата на кандидатите.
Кипър	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на държавата, който избира измежду съдиите във Върховния съд. Мнението на съдиите от Върховния съд се взема предвид при определяне на председателя.
Латвия	Председателят на Върховния съд се назначава от парламента, който избира измежду кандидати, номинирани от Общото събрание на съдиите във Върховния съд. Председателят се избира измежду съдиите във Върховния съд.
Литва	Председателят на Върховния съд се назначава от парламента по предложение на президента на републиката. Кандидатите се избират измежду съдиите във Върховния съд. Кадровият орган на съдебната система дава становище относно качествата на кандидатите, като крайното решение е на президента.
Люксембург	Председателят на Върховния съд се назначава от Великия херцог по предложение на Общото събрание на съдиите във Върховния съд. Общото събрание номинира трима кандидати и посочва кой от тях е най-предпочитаният. Великият херцог винаги се съобразява. Кандидатите за председател на Върховния съд трябва да отговарят на условията за съдия във Върховния съд.
Малта	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на държавата по предложение на министър-председателя. Министър-председателят избира измежду действащите висши съдии, адвокати или прокурори.
Полша	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на републиката въз основа на предложение от Общото събрание на съдиите във Върховния съд. Председателят се избира измежду съдиите във Върховния съд. Общото събрание предлага на президента на републиката повече от една подходяща кандидатура за председател на Върховния съд.
Португалия	Председателят на Върховния съд се избира чрез тайно гласуване от съдиите във Върховния съд.
Румъния	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на републиката по предложение на кадровия орган на съдебната система. Президентът на републиката може да откаже да назначи кандидат само веднъж. Кадровият орган на съдебната система избира председателя на Върховния съд измежду съдиите във Върховния съд, които имат поне 2 години стаж като такива.
Словакия	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на републиката по предложение на кадровия орган на съдебната система. Председателят на Върховния съд трябва да е съдия от Върховния съд.
Словения	Председателят на Върховния съд се назначава от парламента по предложение на министъра на правосъдието. Преди министърът да внесе кандидатурата в парламента, трябва да потърси

	мнението на кадровия орган на съдебната система и на Общото събрание на съдиите във Върховния съд. Кандидатите за председател се избират измежду съдиите във Върховния съд.
Унгария	Председателят на Върховния съд се избира от парламента по предложение на президента на републиката.
Финландия	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на републиката въз основа на резултатите от открит конкурс. Взема се предвид мнението на съдиите от Върховния съд по събраните кандидатури. Министерството на правосъдието организира конкурса, а правителството предлага на президента най-подходящия кандидат. Кандидатите трябва да отговорят на условията за съдии във Върховния съд.
Франция	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на републиката по предложение на кадровия орган на съдебната система, който заседава в специален състав за избор на съдии. Този специален състав се ръководи от действащия към момента председател на Върховния съд.
Холандия	Председателят на върховния съд се назначава от краля по препоръка на правителството, което пък избира измежду кандидати, номинирани за целта от съдиите във Върховния съд. Председателят се избира измежду съдиите във Върховния съд.
Хърватия	Председателят на Върховния съд се избира от парламента по предложение на президента на републиката. Взема се предвид мнението на общото събрание на съдиите от Върховния съд.
Чехия	Председателят на Върховния съд се назначава от президента на републиката. Кандидатите трябва да отговорят на условията за съдии във Върховния съд.
Швеция	Председателят на Върховния съд се назначава от правителството, което избира измежду съдиите във Върховния съд.